

Mesélő

a valóságba

 Tatabányai Törvényszék
2015.

Készítette:

dr. Majorosné dr. Köck Ildikó
Járási Dóra

Illusztrálta:

Járási Anna

konfliktushelyzet

jogvita

mediáció

mediátor

bíróság

Per

igazság

együttműködő

megállapodás

következmény

versengő eljárás

szabóság

bíró

szabályok

ítélet

*F*ontosnak tartjuk, hogy ez a kiadvány egy olyan lehetőséget nyújtson, amin keresztül megérthetitek, mi történik egy bíróságon, hogy mi az, amit tárgyalásnak hívunk. Hogy mit jelent az eljárás fogalma – mindezt úgy összefoglalva, hogy élvezetes maradjon a felvilágosítás, ne váljon száraz tényközléssé. Éppen ezért Harry Potter világából kívánjuk meríteni a megmagyarázandó helyzeteket, azokat a konfliktushelyzeteket, amelyek, ha a valóságban történnek, akkor a bíróságon milyen eljárás vette volna kezdetét...

Igazságot tenni nehéz feladat, nem árt hozzá több csipetnyi bölcsesség, némi alázat, kellő megfontoltság és következetesség, valamint kéttenyérvnyi jóindulat. Szeretnénk leszögezni, hogy tetteink következményekkel járnak, így nem árt előbb gondolkodni, mérlegelni, mielőtt cselekszünk. Nem szeretnénk abba a hibába esni, hogy a bűncselekmény fogalmát enyhébb színben tüntessük fel, nyilvánvalóan kezeljük, hogy a helytelen, mások ellen ártó cselekedetekért büntetés jár. Azonban lényeges, hogy tisztában legyetek lehetőségekkel, amelyek egy konfliktusokkal telt szituációban rendelkezésekre állhatnak.

Világunkat szabályok tartják össze. Elengedhetetlen bizonyos fogalmak pontos meghatározása, feltárása, működésük átlátása. Teljes egyetértésről ritkán beszélhetünk, legalábbis olyan esetekben, amikor a konfliktus tárgya személyes, önnön magunkból ered, és valami olyasmire vonatkozik, ami egyénünket érinti. Nehéz általánosítás nélkül a világról beszélni, hiszen a nagy igazságokat szinte mindenki ismeri, azonban szükséges, hogy részletezzünk néhány fogalmat.

Tehát miért is született ez a kiadvány?

Hogy megértsétek, a világban semmi sem fehér vagy fekete, nem csak egy vagy két út létezik. Értsétek, hogy minden ember különbözik, hogy a konfliktusaink, az összetűzéseink is hajtják előre a világot. Nagyon fontos, hogy tisztában legyünk azzal, hogy a konfliktusokat kezelni szükséges. Olykor igény jelentkezik arra – máskor pedig törvényszerű – hogy „intézményesített” megoldást találjunk a problémáink kezelésére.



Az emberek, ha konfliktusaikat maguk, külső segítség igénybevétele nélkül nem tudják vagy nem akarják megoldani, gyakran olyan módszert, intézményt, döntési jogosultsággal rendelkező harmadik személyt keresnek, akitől azt várják, hogy nekik adjon igazat, így orvosolva – általában nem is a vita tárgyát képező konfliktusban elszenvedett – sérelmeiket.

Mi a konfliktus?

Olyan egyének, vagy társadalmi csoportok közötti ütközés, amely mögött igények, vágyak, szándékok, törekvések, érdekek és vélemények szembenállása áll fenn.

Néhány példa a konfliktus fogalmának meghatározására:

„Minden emberi interakció már önmagában egy konfliktus.”

(Sartre: A lét és a semmi)

„Összecsapás, versengés, vagy ellentétes, összeegyeztethetetlen erők és adottságok kölcsönös ütközése.”

(Webster 's Dictionary értelmező szótára)

„Szabad- nem szabad, ezt kell, azt nem szabad tenni.”

(Carl Rogers)

Ha a végtelenségig folytatjuk is a keresést, illetve kísérletet a konfliktus fogalmának meghatározására, akkor tapasztalhatjuk, hogy egyik konfliktusmeghatározás sem teljes, mert lehetetlen átfogóan megfogalmazni, hiszen annyi különböző (szubjektív) nézőpontja és vonatkozása lehet egy-egy konfliktushelyzetnek.

Így egy konfliktushelyzet teljes körű megoldását tekintve, illetve az „igazságszolgáltatásra” irányuló igény és az egyes eljárások kínálta korlátozott megoldási lehetőségek között is összeütközés van.

Nézzük meg, hányféle kezelési stratégiája lehet egy konfliktusnak:



Alapvetően kétféle megoldási módról beszélhetünk: a versengő és az együttműködő módszer.

A **versengés** az a magatartás, melyet a saját érdek követése irányít, figyelmen kívül hagyva mások érdekeit, és a legnagyobb relatív előnyt eredményezi. Ez az úgynevezett győztes-vesztes stratégia.

Az **együttműködés** az a magatartás, amely a legnagyobb közös előnnyel jár az érdekelt felek számára. Ezt mutatja be a konszenzuskereső és a problémamegoldó (győztes-győztes) stratégia.

Mindkét magatartási szándékhoz létezik választható eljárás. Az eljárás olyan konfliktusmegoldási mód, amely a valóság – a kialakult helyzet – megoldására törekszik, az adott eljárás szabályainak keretei között, az adott eljárás szabályainak betartásával.

Az eljárások közül ebben a kiadványban kettőt szeretnénk részletesebben bemutatni, mert e két eljárás vehető igénybe a bíróságon. A **versengő magatartás** terepét, mint a **peres eljárást** és az együttműködő magatartást kiemelő **közvetítői eljárást**.

A konfliktus nem feltétlen negatív értékű fogalom, hiszen a jellemfejlődést is elősegítheti, változásra kényszeríthet, a változtatás tudatára ébresztheti az egyént. A játék és az élet velejárói a konfliktusok.

„Az életet csak az ellentét lobbantja lánggra.”

(Richard Templar)

Minden történetnek az alapja a konfliktus. Így van ez a Harry Potterben is, ahol – mint minden mesében – a jó és a rossz harcol egymással. Az egész történet ezen a fő konfliktuson alapul, sok-sok menet közben adódó konfliktushelyzeten keresztül bemutatva Harry harcát. Az egyes felmerülő szituációkat a főhősnek – és a többi szereplőnek – meg kell oldania, mely megoldások nem közvetlenül az alapkonfliktus végső megoldását jelentik, hanem az adott helyzet kezelését.

Fő konfliktusforrás a Sötét Nagy Úr visszatérése, amit sokan nem hisznek el, mások tagadnak, míg a gonosz hívői szolgálatkészen várják Voldemort parancsait. Sokan a félelem miatt nem is merik elhinni, hogy lehetséges a Nagy Úr visszatérése.

Ez a fő konfliktusforrás kettéosztja a varázslótársadalmat, nem csak „jó és rossz” oldalra, hanem a „Jók” között is ellentétet szül, amely egyértelműen a félelemből és a hitetlenségből fakad – mondván az nem lehetséges, hogy a Sötét Nagy Úr visszatért.

A konfliktus másik hatása, amit a történet is igazol, hogy nem csak szétválaszt, hanem össze is köt, hiszen mind a jó, mind a rossz oldalon összefogásra sarkallja az embereket. Ilyenformán a konfliktus duális mivolta nem csak pusztít, hanem teremt is.



Az olvasó számára úgy érzékelhető, hogy Harryvel a Dursley családban – ahol felnő – sokszor méltatlanul bántak.

A Gyermekek által elszenvedett sérüléseket és a gyermek nézőpontját az árva Harry Potter sorsa érzékelteti, akinek a sorshelyzetéből kiinduló konfliktus gyermeki sérelemként ragadható meg, ami minden későbbi konfliktushelyzetben jelen van, megnyilvánul. Különös, hogy Harryt – aki nemcsak gyermek, hanem árva is, így nem áll mögötte a szülei támogatása, akik határozott, felnőtt módjára történő fellépésükkel megvé-

delmeznék és támogathatnák őt – hiteltelennek tartják, azaz általában nem hisznek neki, és az egyes helyzetekben nem is tudja bizonyítani az igazát.

A Harry Potter és a Halál ereklyéi c. kötet tartalmazza A Roxfort ostroma c. fejezetet, amelyben a Szükség Szobájában játszódó jelenet jól szemlélteti a „Jót és a Rosszat”. Harryékre táltostűz átkot szór Crak, Draco Malfoy egyik csatlósa, amely követi célpontját egészen addig, amíg martalékává nem teszi. Ez az irányíthatatlan tűzfolyam üldözőbe veszi a Szükség Szobájában tartózkodókat, ami elől egyre nehezebb elmenekülni. Végül a három jó barát seprűhöz jut, aminek segítségével a tűz felett képesek elmenekülni a vad lángokban álló szobából.

Azonban mielőtt ez megtörténik, Harry keresni kezdi a tüdőbe markoló füst és lángnyelvek között a három mardekáros fiút: Monstrot, Crakot és Malfoyt – ami mit sem példáz jobban, hogy szívében jóság lakik és embertársaiért felelősséget érez, annak dacára, hogy Dracoék mindig rosszat akartak neki és barátainak. Harry végül, az életét kockáztatva, megmenti Malfoyt.

Érdeemes azon elgondolkodni, hogy vajon ellenkező helyzetben, ha Harry szorult volna segítségre ugyanezen szituációban, akkor vajon a gonoszkodó, mindig rosszat akaró Draco megmentette-e volna Harryt? Amennyiben nem, mennyiben ítéltető el ezért emberileg? S akkor mi a helyzet, ha Harry dönt úgy, illetőleg a szituáció veszélyessége teszi lehetetlenné iskolatársainak megmentését? A jó Harry, rosszá avanzsálódik? Elítélhetővé lesz, mert lemond a hősiességről?



Cserbenhagyni a másikat veszély esetén erkölcsileg elítélendő mulasztás, ahhoz azonban, hogy Malfoy cselekedeteit megítélhessük, tisztában kell lennünk azzal is, milyen hatások érték, melyek a jellemét formálták, és ezek ismerete némileg más színben tüntetheti fel előttünk a történetnek ezt a negatív szereplőjét, legalábbis jobban megértjük, sőt bizonyos szempontból sajnálhatjuk, együtt érezhetünk vele, és belegondolhatunk abba, mi milyenek lennénk, milyenné váltunk volna az ő helyzetében. Csakhogy van-e lehetőségünk az élet minden egyes helyzetében és mindenkivel szemben, akivel csak találkozunk, arra, hogy teljes mértékben megismerhessük az életét, a hátterét, a jellemének mozgatórugóit? A regényben Malfoy sorsa feltárul az író jóvoltából. Az életben azonban a másik ember ilyen mértékű megismerésére sokszor nincs lehetőség, a vele való találkozásból adódó helyzetek azonban mégis hatással vannak ránk.

Habár Harry Potter története gyermeki sérelméből adódóan a Voldemorttal vívott harcról szól, azokban a szituációkban, melyekből a történet cselekménye felépül, Harrynek, illetve a szereplőknek, eljárást kell választani a helyzetek kezeléséhez. A tárgyalás c. fejezet – melyről a későbbiekben még szó lesz – epizódkonfliktust leíró fejezet, amely a cselekmény előrehaladását szolgálja, ezzel pedig a fő konfliktus – a „Jó és Rossz” harca – kibontakozását segíti elő egy adott helyzeten keresztül, mely szituáció létrejöttét igényli, hogy a szereplők kezdjenek vele valamit, jussanak megoldásra, azaz valamiképpen kezeljék azt.

Miért van szükség egyáltalán eljárásra, létezik-e olyan módszer, amely egy konfliktust teljesen és véglegesen megold?

Az eljárás lehetővé teszi, hogy higgadtan és belátóan tudomásul vegyünk a kialakult helyzetet és a konfliktusra megoldást találjunk. Az eljárás tehát a valóság kezelésére irányul.

A valóság kezelésének szemszögéből nézve Harry Potter világában a választható eljárások száma a varázslással egészül ki. „*Harry Potter varázsvilága egy teljesen önálló, saját szabályokkal, intézményekkel, technikával (helyesebben technikahárítással), gazdagsággal rendelkező világ.. Csodalények népesítik be, melyeknek egyikével, másikkal a mesékben vagy a mítoszokban már találkoztunk, és olyan törvények, szabályok érvényesek rá, amelyek gyökeresen megkülönböztetik a valóságtól. A képzeletvilág egy más létforma,*”¹ és sokkal több minden lehetséges, azonban itt is érvényesülnek betartandó szabályok a varázslás használatára és a varázslás alkalmazásának

¹ Kende B. Hanna – Harry Potter titka – A gyermek csodavilága OSIRIS 2001, Bp <http://mek.oszk.hu/03400/03485/03485.pdf> (letöltve: 2015.02.09.) 71. oldal

² J. K. Rowling – Harry Potter és a Főnix Rendje

korlátaira.

Harry Potter világában tehát léteznek a varázsláshoz kapcsolódó jogszabályok is. Ilyen a Nemzetközi Varázstitok-védelmi Alaptörvény, amely elnevezése szerint is törvény, kötelezően betartandó szabály, tehát a törvény megszegésének következményei vannak.

A Nemzetközi Varázstitok-védelmi Alaptörvény

A Harry Potter és a Főnix Rendje című könyvben található egy fejezet, amely *A tárgyalás* címet viseli. A történet szerint Harry az iskolai nyári szünetben, ártó lények, úgynevezett dementorok elűzése céljából varázslott, egy olyan ember jelenlétében, aki nem tartozik a varázslók társadalmába, így a varázslásgyakorlás szempontjából beavatatlannak számít. Harry ezzel megszegte a varázslók alaptörvényét, ugyanis *„a kiskorúak bűbájjgyakorlását ésszerűen korlátozó 1857. évi rendelet C paragrafusa, valamint a Mágusok Nemzetközi Szövetsége Titokvédelmi Alaptörvénye tizenhármas cikkelye kimondja, hogy egy varázslótanonc tizenhét éves kora előtt nem varázsolhat az iskolán kívül.”*²

De mi az, hogy
jogvita és per?

Nézzük meg közelebbről, hogy a jogrendszerből kiindulva, milyen megoldás születhet a fenti esetre.

Harryt a bíróság vonja felelősségre tettéért: a fejezet egy **versengő** szituációt ábrázol a vádlók – azok a személyek, akik szerint törvényszegés történt – és Harry között, mely a peres eljárás szabályai szerint működik, a konfliktus tehát jogvitaként jelenik meg.

Mivel ez egy mesebeli történet, itt a vádlók nemcsak mint a törvény képviselői jelennek meg, hanem vádoló magatartásuk mögött személyes emberi konfliktusok is érzékelhetőek – még ha intézmények vezetői közötti nézeteltérésről van is szó – így a Dumbledore, a Roxfort Varázslóképző és Szakiskola igazgatója és Cornelius Caramel mágiaügyi miniszter közötti ellentétek.

Tudnotok kell, hogy egy valóságos büntető perben az **ügyész lép fel a vád képviselőjében**, azaz az állam nevében, vagyis **a magyar jogrendszerben a büntetőperben az ügyész a társadalom egészének részvételét és értékítéletét jelképezi**, így az ügyésznek a szerepénél fogva nem mutakozhat meg saját személyes konfliktusa az eljárásban, ebből következik az is, hogy személyes értékítéletének megnyilvánítása nélkül vesz részt a büntetőperben.

A polgári per azonban – a magyar jogrendszer szerint – is eltér ettől, és bár ott is van helye az ügyész fellépésének, **az általános és gyakori eset az, hogy két vagy több, a konfliktusban személyesen érintett fél között folyik a per.**

A fenti levezetés alapján láthatjátok, hogy a Harry Potter tárgyalásról szóló fejezete büntető-



perhez és polgári perhez is hasonlít, de a büntetőperhez áll közelebb.

A **per** során a felek konfliktusa jogvitára leszűkülve jelenik meg, tehát a kérelmeiket a jog által kezelhető formában kell megfogalmazniuk, a jog nyelvére lefordítva, peres tárgyalásra alkalmassá téve. A **konfliktus jogvitaként történő megközelítése** feltételezi annak józan, indulatoktól, érzelmektől mentes megnyilvánítását, így a per során meghozott bírói döntés is a jogvita keretei között rendezi a konfliktust, szabályok alapján, bizonyítási eljárás lefolytatásával hoznak döntést (ítéletet) az ügyben. A **bíró az a személy, aki egyik oldalon sem áll – egyik felet sem képviseli – ítéletével eldönti a jogvitát.** A bíró ítélete tartalmazza a döntését és annak az indoklását.

A per a konfliktusra mindig jogvitaként, és mindig két vagy több fél közötti vitaként tekint, az igazságot pedig mindig bizonyítás alapján, tényekre vonatkozóan értelmezi. Perjogi szempontból értelmezhetetlen és értékelhetetlen a fél személyiségéből és sérelmeiből fakadó „saját” igazságérzete (mely akár valós tényekhez, bizonyítható történésekhez is kapcsolódhat, nemcsak „lelki tény”-ként mutatkozik meg).

Most pedig térjünk vissza Harry Potterhez és nézzük meg a történetbeli jogvitát.

A **vád szerint** – Harry az iskolán kívül, „szándékosan és tette törvényellenes voltának teljes tudatában augusztus másodikán kilenc óra huszonhárom perckor patrónus-bűbájt hajtott végre, egy muglik (varázslat nélküli emberek) által lakott övezetben, egy mugli jelenlétében, s ezzel megsértett rendelkezéseket.”³

A **védelem viszont** – akit a történetben a tárgyaláson Dumbledore, az iskola igazgatója képvisel – arra hivatkozik, hogy Harry jogosan szegte meg a fenti alaptörvényt, mert „A rendelet hetes számú záradéka leszögezi, hogy a kiskorú varázsló vagy boszorkány jogosult bűbájt használni rendkívüli helyzetben, akkor, ha veszélyben forog az saját vagy bármely jelen lévő varázsló, boszorkány vagy mugli élete...”⁴

A tárgyaláson bizonyítást folytatnak le, meghallgatnak egy tanút a történetekről, aki alátámasztja Harry védekezését, azaz vallomásával igazolja, hogy Harry és a másik ember (mugli) élete veszélyben forogott, ezért vált szükségessé a varázslás.

A történetbeli jogvita azzal az ítélettel zárul, hogy Harryt – mint vádlottat – a bíróság felmentette a vád alól.

Lássunk a történetből egy másik konfliktushelyzetet, melyet együttműködő hozzáállással, másféle eljárással oldottak meg.



³ J. K. Rowling – Harry Potter és a Főnix Rendje

⁴ J. K. Rowling – Harry Potter és a Főnix Rendje

A Harry Potter és a Tűz Serlege c. kötetben a Roxfort, a Durmstrang és a Beuxbatons varázsló- és boszorkányképző iskolák megegyeznek, hogy iskoláik között megrendezik a Trimágus Tusát. A három iskola bajnoka mérkőzik egymással, akiket egy pártatlan döntőbíró, a Tűz Serlege választ ki.

Dumbledore, az iskolaigazgató, ismerteti a szabályokat: aki bajnoknak kíván jelentkezni, nevét és iskoláját fel kell írnia egy pergamendarabra és be kell dobnia a serlegbe adott határidőn belül. A serleg köré korhatárvonalat húznak, amely távol tartja azokat, akik még nem töltötték be a tizenhetedik életévüket. Aki jelentkezik, és a serleg kiválasztja, kötelessége legjobb tudása szerint részt venni a tusán, nem léphet vissza, mert a kiválasztással egy mágikus szerződés lép életbe. Ezt követően az egyes iskolák tanulói bedobják nevüket a serlegbe (egy iskolából több tanuló is pályázik a bajnoki címre).



A serleg kidobja a három iskola bajnokának és Harry Potternek a nevét. Nyilvánvaló, hogy Harry Potter nem versenyezhetne, mert nem töltötte még be 17. életévét, továbbá az iskolák megállapodása szerint mindegyikük csak egy bajnokot indíthat a versenyen. Harry mindvégig hiába bizonygatja, hogy nem ő dobta be a saját nevét a serlegbe, sokan most sem hisznek az ártatlanságában.

Ebben a helyzetben is különböző szabályok ütköznek egymással. Az egyik, hogy akinek a nevét kidobja a serleg, annak el kell indulnia a versenyen (köti a mágikus szerződés) a másik, hogy tizenhét éven aluli személy nem versenyezhet, valamint minden iskola csak egy bajnokot indíthat.

Mit lehet tenni
ebben a helyzetben?

A Durmstrang és a Beuxbatons igazgatójának lehetősége van pert indítani, illetve panaszt tenni a Mágiaügyi Minisztériumban és a Mágusok Nemzetközi Szövetségénél.

És mit érnének el vele?

Pontosan nem lehet megjósolni, mint ahogyan egyetlen per kimenetelét sem lehet előre tudni, azonban az mégis biztosra vehető ez esetben, hogy a per időtartama alatt nem kezdődhet el a korábban sok szervezést igénylő Trimágus Tusa. Nem lehet megoldás, hogy újabb sorsolásra kerüljön sor a résztvevő bajnokok tekintetében, mert a serleg tüze már kialudt, és nem is lobban fel a következő tusáig. Ha elmarad a verseny, csalódottá válnak a bajnokok, valamint az iskolák diákjai, tanárai, és biztosan hosszú időre csorbul az iskolák közötti harmonikus együttműködés.

Jelen esetben azonban nem kerül sor peres eljárásra a történetben, hanem az érintettek az együttműködést választják. Igaz, hogy erős indulatoktól terhes vita során, de végül megegyezésre jutnak, melynek eredményeképpen Harry indulhat a versenyen.

A mediáció ('közvetítés') nem minden konfliktusban alkalmazható és célravezető módszer. A bíróságon jelenleg a polgári peres ügyekben vehető igénybe közvetítői eljárás azaz, hogy bizonyos pertípusok esetén kizárt – mint például a gondnokság alá helyezés iránt indított per – a közvetítői eljárás lefolytatása, mert a konfliktus nem olyan természetű, hogy a felek dönthetnének a megoldásáról, vagy pedig nincs is tulajdonképpen konfliktus, hanem a jogszabály előírja, hogy bírósági ítéletre van szükség az ügyben. Például a házasság felbontása is a bíró feladata, arról ítélettel kell határoznia, azonban a válóper során felmerülő bármilyen vitás kérdésben (gyermekelhelyezés, vagyonmegosztás stb.) egyezséget köthetnek a felek akár a bíró előtt, akár mediátor segítségével közvetítői eljárásban.

Győzhet-e az igazság? A kérdés újabb kérdést vet fel: minden szempontból igazságos-e, ha Harry Potternek megengedik az indulás jogát a versenyen?



Nem, hiszen Harry nem töltötte be 17. életévét, így az egyik verseny-feltételnek nem felel meg, másrészt így a Roxfort két bajnokot indíthat a versenyen, megduplázva győzelmi esélyeit. Teljesen érthető tehát a Durmstrang és a Beuxbatons igazgatójának felháborodása. (Árnyaltabban kifejezve – különböző nézőpontokból másképp ítéltető meg, hogy igazságos-e.) A helyzetet eldöntő megoldást – melyet aztán alkalmaznak – Dumbledore mondja ki, aki az egyet-nemértés közepette a következőképpen fogalmaz: *„Nem tudjuk, kit terhel a felelősség a történetekért – szólt Dumbledore, valamennyi jelenlévőhöz intézve szavait – mindazonáltal úgy tűnik, nincs más választásunk, mint beletörődni a helyzetbe. Harry a tusa kijelölt versenyzője, csakúgy mint Cedric. Így hát mindketten versenyezni fognak...”*⁵

Természetesen lehetne azon is vitatkozni, hogy jogszerű-e – nemcsak igazságos-e – ha Harrynek megengedik az indulás jogát a versenyen; de ebben a szituációban a részt vevő felek úgy döntöttek, hogy nem várnak bírósági határozatra, mely a jogi felelősség és bizonyítékok alapján dönti el ezt a kérdést. Az adott helyzet megoldását jelen esetben nem abban keresték, hogy ki nyomozzák, felgöngyölítsék, kit terhel a felelősség azért, hogy Harry neve belekerült a serlegbe, nem is azt várták, hogy a minisztérium vagy a bíróság eldöntse, jogszerű-e Harryt indítani a versenyen vagy nem, hanem a jövőre koncentrálna – a verseny mielőbbi megtartására – közösen döntenek el, mi történjen.

Ugyanakkor a jelenet kiemelkedő példája annak, hogy többen nem hisznek Harrynek, jelen esetben abban kételkednek, hogy nem ő dobta bele a nevét a serlegbe és mást sem kért meg erre. A döntés megszületésénél az iskolák közötti megállapodásnál a verseny négy induló bajnokkal megtartásáról azonban szempontként nem játszik szerepet, hogy Harry ártatlan-e vagy sem.

⁵ J. K. Rowling – Harry Potter és a Tűz Serlege (268.o.)

A Trimágus Tusán Harry együttműködő hozzáállása is megmutatkozik, mivel iskolatársával, a hugrabugos Cedric Diggoryval egyszerre érnek célba az utolsó próbán és Harry felajánlja a másik tusabajnoknak, hogy együtt érintsék meg a serleget. Szerinte ugyanis így volna „igazságos”.

A Trimágus Tusa kapcsán kialakult vitás helyzetek megoldása során tehát az együttműködő magatartásra több példát is láthatunk, noha maga a tusa egy verseny, mely ennél fogva természetesen versengő magatartásnak is helyt ad. Előfordulhat azonban, hogy bár a vitás helyzetbe került felek az együttműködést szeretnék választani, a kialakult ellentétek miatt segítség nélkül mégsem tudnak megegyezésre jutni. Lehetséges, hogy azért nem, mert már túlságosan elborítják őket az indulatok, és nincs jelen olyan tekintélyes személy, mint Dumbledore, aki

bár a vitában – mint az egyik iskola igazgatója – maga is érintett, mégis olyan bölcs, hogy elfogadják a többiek a megoldási javaslatát, azzal a hivatkozással, hogy amennyiben bárkinek jobb ötlete támad, ossza meg bátran.



Ilyenkor – együttműködési szándék esetén – mit lehet lépni?

Megtehető, hogy a felek bevonnak a vitás helyzet megoldásába segítségül egy pártatlan személyt, aki azonban nem fog döntést hozni, mint egy bíró – és valószínűleg nem olyan bölcs, mint Dumbledore, de nem is ilyen funkcióban van jelen – hanem mint közvetítő, közreműködik abban, hogy a felek a vitás helyzethez kapcsolódó indulataikat kezelve, a konfliktust megbeszélve, egymással együttműködve jussanak döntésre a megoldásról.

Nézzük, mit jelent a közvetítői eljárás!

A közvetítői eljárásban nagyon fontos a felek megegyezésre irányuló szándéka és a megállapodásuk megkötéséhez szükséges egyensúlyi helyzet megteremtése, valamint fenntartása, így lényeges, hogy a feleket ne a

bosszúvágy vezesse, ne a saját igazuk bebizonyítása legyen a legfontosabb számukra, és hogy vállalják a konfliktushelyzet kialakulásában a saját felelősségüket, foglaljanak állást egyértelműen abban, mit várnak el a másik féltől a vitás helyzet megoldásaként, de legyenek képesek rugalmasan változtatni is álláspontjukon, ha a megfelelő megoldás megtalálása ezt megkívánja, ehhez pedig szükséges, hogy találjanak olyan közös szempontot, amely mindkettőjüknek fontos (például a közös gyermekük érdeke), és ez is motiválja őket a megegyezésben.

A mediáció másféle problémamegoldási eljárás, mint a per, leginkább abban különbözik, hogy

a felek maguk hozzák meg a döntést a saját ügyükben, a közvetítői eljárás a párbeszédhez biztosít lehetőséget. Nem csodamódszer. A mediátor nem döntéshozó – nem hoz ítéletet, mint a bíró, azonban ugyanolyan pártatlan személy. Kérdezéstechnikával éri el azt, hogy a konfliktus lényegéig érjenek el a felek, hogy aztán képesek legyenek – sérelmeiket félretéve – megtalálni a további együttműködéshez szükséges közös megállapodást, melyet a mediátor foglal írásba. A megegyezés növeli a felek egymás iránti bizalmát és javítja a kapcsolatot is. A bírósági közvetítői eljárásnak feltétele, hogy a felek között peres vagy peren kívüli eljárás folyamatban legyen. A konfliktus jogvitaként történő minél gyorsabb rendezéséhez is hozzásegíti a feleket, egyrészt azzal, hogy tudatosítja bennük, hogy a jogvita leválasztható és leválasztandó a konfliktusról.

A fentiekből levonható a következtetés, hogy más az igazság szó szerint vett értelme peres és közvetítői eljárás során, hiszen az igazság értelmezése a legtöbb esetben szubjektív értelmezésen alapszik. Egy igazság megszületése nem feltételezi mindenki elégedettségét a döntéssel szemben, mivel mindig lesz valaki, aki másképp vélekedik egy adott helyzetben, más érzések és tapasztalatok mozgatják.

Peres igazság: az az igazság, amit a jog garantál, illetve amilyen döntést a bíró hoz – természetesen az esetek törvényben foglalt jogszabályai alapján. Tehát, ha perre kerül a konfliktus, akkor ebben a versengő szituációban a jogszabályok szerint és bizonyítási eljárás lefolytatásával – a bizonyítékok bíró általi mérlegelésével – eldöntött igazságot lehet elvárni.

*Jerom Frank Emberi lények-e a bírók? című tanulmányában*⁶ azt írja, hogy a jogkereső polgárok azt várják a bírótól, hogy automataként működjön: bedobnak bizonyos mennyiségű pénzt, megnyomnak egy gombot, és kijön a bírósági „*automatából*” az igazságos ítélet. Az 1931-es megállapítás napjainkban is megállja a helyét, a peres felek ma is azt várják a bíróságtól, hogy számukra igazságot szolgáltatson, igazság alatt értve a „*saját igazukat*”, az adott esetben érdeküknek megfelelő álláspontjukat. Itt ütközünk megint abba a kérdésbe, hogy

alkalmas lehet-e egy per és egy perben meghozott ítélet arra, hogy mindenki igazságosnak érezze és az ítélet birtokában elégedetten távozzon a bíróságról? A per ehhez képest „*csak*” azt garantálja, hogy a jogvita eldöntésének rendje, az a mód, ahogy a vitás ügyet elbírálják: tisztességes legyen.

A bíró tehát emberi lény, nem varázsló (bár talárt visel, mint a roxforti varázslók és boszorkányok a Harry Potterben). A bírót a jogszabályok kötik és a bizonyítási eljárás eredménye meghatározó a számára, illetőleg a saját lelkiismeretének kell megfelelnie.

Mediációs igazság: az együttműködési készség függvényében változik és alakul ki, éppen ezért teljesen más megoldások is születhetnek egy vitás helyzet esetében, mint egy peres eljárás során. Tehát itt



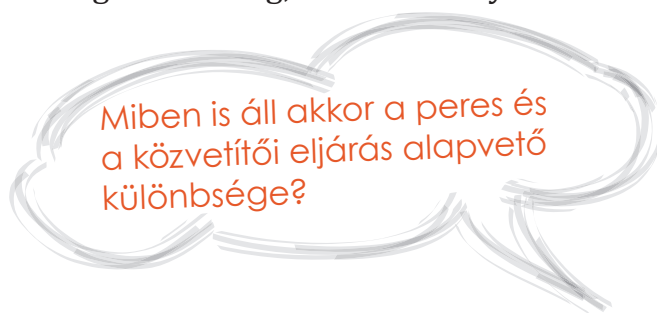
⁶ Jerome Frank: Are Judges Human? The University of Pennsylvania Law Review, 1931. november, <http://www.jstor.org/discover/10.2307/3308020?uid=3738216&uid=2129&uid=2134&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21104082845181>

egy egészen másfajta igazságról beszélhetünk, még olyan szempontból is, hogy nem – vagy nem kizárólag – a jogsértés jelentheti a sérelmet, amiből indul a konfliktus. Lehet, hogy nincs benne semmi jogsértő, vagy ha van is, a lényegesebb szempont, hogy sérti a másik fél érzéseit. A mediációs eljárás nem lehet célravezető, ha a felek – vagy az egyik fél – viselkedése kezelhetetlen (például bántalmazóan lép fel), hiszen e magatartás következtében nem biztosítható az egyensúly a felek között, és a kezelhetetlen viselkedést tanúsító fél nyilvánvalóan nem alkalmas arra, hogy az együttműködési szándék vezesse.

Tehát az igazság attól is függ, minek tekintjük a sérelmet (nem feltétlen jogvitának), és hogy milyen eljárást választunk ahhoz, hogy megoldás jöjjön létre. Ha jogvitának tekintjük a sérelmet és perre visszük, akkor jogvita szintjén kell elvárni a megoldását is. Előfordul, hogy a konfliktus a felek között már jogvitává alakult, azonban a jogvita megoldása mindaddig nehézkes, amíg a felek a mögöttes konfliktusukat el nem rendezik egymással, és az ezután megmaradt – már csakis jogvitára tartozó – kérdéseiket is megállapodással zárják le. A mediációs eljáráson belül a bírósági közvetítői eljárásban van meg leginkább az ilyen konfliktusrendezésnek a helye, hiszen a pereskedő ügyfelek számára kínálja azt a lehetőséget, hogy a fenti módon – a mögöttes konfliktusra és a jogvitára is kiterjedő – megegyezésre jussanak.

Ahogy a kiadvány bevezetőjében már említettük a konfliktust és annak erejét az élet működésére nézve, fontos kiemelni, hogy egyszerre több konfliktus van jelen a vizsgált könyvsorozatban is – a fő konfliktuson túl – melyeket hol mögöttes konfliktusként jelölünk, hol pedig epizódikonfliktusokként hivatkozunk rájuk.

Egy közvetítői eljárás kapcsán mindezek a mögöttes tartalmak, ezek a jelentős akár érzelem-, akár érzés- és érdekbeli dolgok, komoly jelentőséggel bírnak és ezek feltárása az elsődleges cél, annak érdekében, hogy a konfliktusban álló felek megoldást találjanak a problémájukra, amelyet közösen találnak meg. A peres eljárás ezzel szemben tényekre és szabályokra alapoz. Elmondhatjuk tehát, hogy az igazság abszolút értelmezése – legalábbis a konkrét konfliktushelyzetekben – nem ragadható meg, hanem bizonyos mértékig választás kérdése.



A kiadvány a konfliktushelyzetek kezelési lehetőségeinek bemutatását célozza azzal együtt, hogy rámutasson arra, a konfliktusok és megoldási módjaik még a Harry Potter könyvek varázsvilágában is elkerülhetetlenül jelen vannak, nemcsak a valóságban.

A „Jó és a Rossz” örök harcában az egyes konfliktushelyzetek olyan állomások, melyeknél a megfelelő eljárást, megoldási módot kiválasztani is döntés, felelősség és lehetőség kérdése. Nem mindig egyértelműen az együttműködés a célravezető stratégia, az együttműködés azonban mindig morális választás, melynek lehetőségével élve tartósan fennmarad a kölcsönös bizalmon, valamint a partnerek igényeinek figyelembevételén alapuló, tisztességes kapcsolat, és e viszony kialakítását már a bírósági közvetítés is segíti.



*„A béke nem a konfliktus hiánya,
hanem a konfliktus kezelésének képessége.”
(Millmann)*